

Site: Sint-Gillisvoorplein (SG 004)

Discipline: Carpologie

Auteur: Lien Speleers

Datum: Maart 2021

CARPOLOGISCH ONDERZOEK VAN BUIKHOLTESTALEN SINT- GILLISVOORPLEIN (SG 004)

1. Inleiding

Bij werken op het plein voor de Sint-Gilliskerk werden begin oktober 2017 de resten van acht post-middeleeuwse menselijke skeletten aangetroffen, die deel uitmaakten van het oude kerkhof rondom de kerk. De opgraving werd uitgevoerd onder leiding van Sylvianne Modrie (urban.brussels). Tijdens het antropologisch terreinonderzoek werden er buikholtestalen genomen voor archeobotanisch en paleoparasitologisch onderzoek (Van de Vijver 2017). In dit rapport worden de resultaten van het carpologisch onderzoek overlopen. De bedoeling van de studie is om na te gaan of er informatie verzameld kan worden over plantaardige voeding. Bij gunstige bewaringsomstandigheden kunnen er immers resten gevonden worden van de laatste maaltijden van de begraven individuen. In zeer zeldzame gevallen kunnen er ook directe aanwijzingen voor medicinaal gebruik van planten aangetroffen worden (cf. Heimdahl & Vretemark 2018).

2. Materiaal en methode

US	Staalnr.	Staalname	Volume (ml)
6	4	buikholtestaal rechterilium	10
	5	buikholtestaal sacrum	15
	6	controlestaal rechterhumerus/scapula	15
9	7	controlestaal mediale tibia	20
	8	buikholtestaal rechterilium	15
	9	buikholtestaal linkerilium	10
45	10	buikholtestaal sacrum	10
	11	buikholtestaal linkerilium	20
	12	controlestaal mediale rechterfemur	30
59	13	buikholtestaal sacrum	30
	14	buikholtestaal linkerilium	30
	15	controlestaal links van de schedel	30
54	16	buikholtestaal linkerilium	10
	17	buikholtestaal rechterilium	50
	18	controlestaal rechts van de schedel	20

Tabel 1: Overzicht van stalen voor carpologisch onderzoek SG 004

De staalname werd uitgevoerd door Katrien Van de Vijver (KBIN), volgens de methode van Berg (2002). Er werd sediment verzameld op het rechter- of linkerilium en op het sacrum. Er werd telkens ook een controlestaal genomen op een andere locatie in het graf (zie tabel 1). In totaal werden er vijf skeletten bemonsterd.

Nadat er substalen voor palynologisch en paleoparasitologisch onderzoek genomen waren, werd het overblijvende sediment gezeefd op maaswijdte 0.25mm. De volumes van de onderzochte stalen komen overeen met de verplaatsing van het sediment in water (Antolín et al. 2005). Per skelet werd telkens een zeer klein staaltje van zowel de buikholte als van het controlestaal bijgehouden voor eventuele latere analyses. De natte residu's werden onderzocht onder een stereomicroscop (model ZEISS Stemi 2000 C, vergroting 6.5-50x) voorzien van een koudlichtbron (ZEISS CL 6000 LED).

3. Resultaat

De resultaten worden weergegeven in tabel 2. De onderzochte buikholtestalen bevatten amper carpologische resten. In één van de buikholtestalen van US6 en in het controlestaal van US9 werden waterverzadigde vruchten van dovenetel ((cf.) *Lamium* sp.) gevonden. De bewaring van deze resten was eerder slecht. Deze zaden houden ongetwijfeld eerder verband met de vegetatie op het kerkhof, dan met de buikinhoud van de skeletten. Naast deze carpologische resten werden er kleine hout- en houtskoolfragmentjes, fragmenten van plantenwortels, insectenresten en baksteenbrokjes vastgesteld in de residu's van zowel de buikholte- als van de controlestalen.

US	6			9			45			59			54		
Staalnr.	4	5	6	8	9	7	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Zaden en vruchten															
Dovenetel - <i>Lamium</i> sp. (w)	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dovenetel - cf. <i>Lamium</i> sp. (w)	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Overige vondsten															
plantenwortels	+	+	+	+	+	+	+	++	+	-	+	+	+	+	+
hout	+	+	+	+	+	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-
houtskool	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-	-	-
insecten	+	+	+	++	++	++	+	+	+	+	-	-	++	++	+
beenderen	+	+	+	-	+	+	-	-	+	+	+	+	++	++	-
baksteen	+	+	+	+	++	++	+	+	+	++	++	++	-	+	+

Tabel 2: Overzicht macroresten in residu's van buikholtestalen en controlestalen van SG 004 (w: waterverzadigd; +: enkele; ++: tientallen)

4. Besluit

De buikholtestalen van SG 004 bevatten amper carpologische resten. De bewaring is vrij slecht. Ze kunnen niet in verband gebracht worden met plantaardige voeding of ander gebruik van planten.

Bibliografie

- Antolín, F., Steiner, B., Vach, W., Jacomet, S., 2015. What is a litre of sediment? Testing volume measurement techniques for wet sediment and their implications in archaeobotanical analyses at the Late Neolithic lake-dwelling site of Parkhaus Opéra (Zürich, Switzerland). *Journal of Archaeological Science* 61, 36-44.
- Berg, G.E., 2002. Last meals: Recovering abdominal contents from skeletonised remains. *Journal of Archaeological Science* 29, 1349-1365.
- Heimdahl, J., Vretemark, M., 2018. Oozing Ulcer: Herbal Cure the Medical Cultures of Nya Lödöse Reflected in Bones and Plants. *International Journal of Historical Archaeology* 22, 314-342.
- Van de Vijver, K., 2017. Veldrapport van de opgravingen op het voorplein van de Sint-Gilliskerk (Parvis de St. Gilles) (SG-004). Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel.